

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN GÜÇLENDİRİLMESİ
PROJESİ

PAZARLAMA VE PERAKENDE

ÜRÜN MALİ SORUMLULUK SİGORTASI

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FALİYETİ – 1	3
1.ÜRÜN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN KAVRAM VE TANIMLAR.....	3
1.1. Ürün Kavramı.....	3
1.2. Üründeki Bozukluk Kavramı ve Türleri	5
1.2.1. Üründeki Bozukluk Kavramı	5
1.2.2. Üründeki Bozukluk Türleri	7
1.3. Sorumlu Kişi (Üretici) Kavramı.....	10
1.4. Üreticinin Sorumluluğu Kavramı.....	11
UYGULAMA FAALİYETİ.....	12
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	13
ÖĞRENME FALİYETİ – 2	15
2.ÜRÜN SORUMLULUĞU SİGORTASI	15
2.1. Sigorta Düşüncesinin Gelişimi.....	15
2.2. Ürün Sorumluluğu Sigortasında Kavram ve Amaç.....	16
2.3. Ürün Sorumluluğu Sigortasının Hukuki Niteliği	18
2.4. Mevzuatımızda Ürün Sorumluluğu Sigortası.....	19
2.5. Ürün Sorumluluğu Sigortasında Riziko Kavramı	20
2.6. Başlıca Sorumluluk Rizikoları	21
2.6.1. Ürün Sorumluluk Rizikosu	22
UYGULAMA FAALİYETİ.....	24
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME.....	25
MODÜL DEĞERLENDİRME	27
CEVAP ANAHTARLARI	30
ÖNERİLEN KAYNAKLAR.....	31
KAYNAKÇA	32

AÇIKLAMALAR

KOD	343FBS022
ALAN	Pazarlama ve Perakende
DAL/MESLEK	Sigortacılık
MODÜLÜN ADI	Ürün Mali Sorumluluk Sigortası
MODÜLÜN TANIMI	Ürün Mali Sorumluluk Sigortası ile ilgili genel kavramları öğreten, kişiler ve kurumlar için uygun Ürün Mali Sorumluluk Sigortası poliçe seçimini yapabilen, poliçe ile ilgili hukuksal kuralları ve acente şirket ilişkilerini bir düzen içinde sunularak, açık ve anlaşılır olarak hazırlanmış öğrenim materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Ürün Mali Sorumluluk Sigortası poliçesi satmak
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç: Ürün Mali Sorumluluk Sigortası satışında poliçe kapsamını oluşturacak ve müşteriyi ikna edebilecek. Amaçlar: 1. Ürün mali sorumluluk sigortası uygulamalarını tanıtabileceksiniz. 2. Ürün mali sorumluluk sigortası poliçesi alması için müşteriyi ikna edebileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Sınıf ortamı ve büro ortamında projeksiyon, Bilgisayar donanımı ve internet erişimi sağlanmalıdır.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülün içinde yer alan her faaliyetten sonra, verilen ölçme araçlarıyla kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Öğretmen; modül sonunda sizin üzerinizde ölçme aracı uygulayacak, modül ile kazandığınız bilgi ve becerileri ölçerek, değerlendirecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Toplumlar için modernleşme, vazgeçilmez bir amaçtır. Çünkü insanlar, her geçen gün daha gelişmiş, çağdaş sanayi toplumları içinde yaşamak istegindedirler. Bu amaca ulaşmak ise, ancak toplumların sanayileşme ve her alanda teknolojik gelişmeye açık olmaları ile gerçekleşebilir. Hızlı nüfus artışı, şehirleşme ve sanayileşme ile birlikte toplumların yapısı değıştikçe yeni risklerin ortaya çıktığı, ayrıca mevcut risklerin etkilerinin arttığı görülmektedir. İşte bu yeni risklerin en önemlilerinden birisini üretim hataları oluşturmaktadır.

Günümüzde, seri üretim biçiminin istenmeyen ama karşı da konulamayan bir sonucu olarak karşımıza çıkan üretim hataları, gerçekten tüketim toplumlarında büyük çapta zararlar ile sonuçlanan olaylara sebep olmaktadır. Üreticinin sorumluluğu meselesi, ilk olarak Amerika, İngiltere gibi, gerek sanayi ve ticaret alanında gelişmiş, gerekse tüketici bilincinin fazla olduğu ülkelerde ortaya çıkmıştır. Bununla beraber, ülkeler arası gelişen ticaretin de etkisiyle, kısa zamanda her devletin üzerine dikkatle eğilmesi gereken bir konu halini almıştır. Son yıllarda, bütün ülkelerde üreticilerin ve satıcıların potansiyel sorumluluklarının arttığını görmekteyiz. Yasal düzenlemelerde birçok ülkede kusura bağlı olmayan, objektif (kusursuz) sorumluluk ilkesinin ulusal yasalara aktarılması yoluyla tüketiciler korunmaya çalışılmıştır.

Bu gün varılan noktada, bir üreticinin, ürününü hatalı olarak piyasaya sürmüş olması, kusuru olmasa dahi o üründen zarar görmüş kişilere karşı sorumlu tutulmasına yetmektedir. Hem kötü niyetli üreticilere ödün vermemek için hem de tüketicileri bilinçlendirerek haklarının korunmasını sağlamak için, tüketimin her geçen gün arttığı günümüzde ürün sorumluluğu çok önemli bir duruma gelmiştir. Bilgilerini arttırarak çevreni bilinçlendirmek seni iyi bir sigortacı yapacağı gibi, bu senin toplumsal bir sorumluluğundur.

ÖĞRENME FAALİYETİ-1

AMAÇ

Ürün Mali Sorumluluk sigortaları poliçesi düzenleyecek bilgileri edineceksiniz.

ARAŞTIRMA

Sevgili öğrenci, bu faaliyet öncesinde şu araştırmaları yapmalısınız:

Bölgenizdeki sigorta acentelerine giderek Ürün Mali Sorumluluk Sigortası ile ilgili bilgi alınız.

Ürün Mali Sorumluluk Sigortası yaptıran gerçek ve tüzel kişilerle görüşerek görüş alışverişinde bulununuz.

İnternette Ürün Mali Sorumluluk Sigortası ile ilgili araştırmalar yapınız.

Ürünlerin insan hayatlarına verdiği zararları araştırarak sınıfınızda diğer öğrencilerle görüş alışverişinde bulununuz.

Araştırmalarınız sonucu edindiğiniz bilgileri, sınıfta arkadaşlarınızla paylaşmanız ve onların düşüncelerini almanız gerekmektedir.

1.ÜRÜN SORUMLULUĞUNA İLİŞKİN KAVRAM VE TANIMLAR

Teknolojik gelişmeler ve kentsel yaşamla beraber ürün kavramı insan hayatında farklı anlamlar ifade etmeye başlamış ve ürün kavramı daha geniş anlamlarda kullanılır hale gelmiştir.

1.1. Ürün Kavramı

Ekonomi bilimi açısından ürün şöyle tanımlanmaktadır: İnsan emeğiyle elde edilen fayda değeri veya İnsan emeğiyle elde edilen değiştirme değerini dile getiren mal deyimini karşılığında kullanılır. Ürün, insan emeğini gerektiren bir üretimin sonucudur. Yabani ağaçlarda kendiliğinden oluşan meyveler ekonomik anlamda ürün değildirler.

Ürün sorumluluğu hukuku açısından ise ürün kavramının içerisine endüstri sürecinden geçen veya elle yapılan tüm mallar; zirai mallar, yan mamüller, yatırım malları ve hammaddelerde girmektedir.

Bununla beraber, günümüzde üreticinin sorumluluğu bakımından ürün kavramının giderek genişletilmesi yönünde bir eğilim hakimdir. Örneğin, çeşitli yabancı hukuklarda taşınır ürünler bakımından endüstri ürünleri ile doğal ürünler arasındaki ayrım giderek ortadan kalkmaktadır. Kural olarak maddesel varlığı bulunan her taşınır (yiyecek maddeleri, ilaçlar, kozmetikler, vb.) ürün sayılmaktadır. Hatta Amerika'daki uygulamalarda ürün kavramı taşınmazları ve hizmetleri de içerecek biçimde geniş bir yoruma tabi tutulmaktadır.

Resim 1.1: Kullandığımız ürünler güvenlimi

İmalatçı-üreticinin sorumluluğu düzenlenirken hangi malların bu sorumluluk kapsamına gireceği genellikle bu amaçlarla çıkarılan kanunlarda gösterilmektedir. Ülkemizde de, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un mal ve hizmetleri kapsadığı ve malın ticaret konusu taşınır eşyayı, hizmetin bir ücret veya menfaat karşılığında yapılan bedeni ve/veya fikri faaliyetleri ifade ettiği belirtilmiştir. Bu duruma göre, ülkemiz uygulamasında gayrimenkulleri Tüketicinin korunması hakkındaki kanun kapsamına sokmaya imkan yoktur.

Avrupa Topluluğu Konseyi Yönergesinde ise ürün şöyle tanımlanmaktadır: Ürün, başka bir taşınır veya taşınmaza bağlı olsa bile başlıca tarım ürünleri ve av ürünleri hariç olmak üzere her türlü taşınırlardır. Bu tanım, tamamlanmış ürünleri olduğu kadar tamamlayıcı parça ya da hammadde durumundaki şeyleri de içerir.

İşlenmemiş tarım ürünleri ve av hayvanları açıkça ürün tanımının dışında bırakılmıştır. İşlenmemiş tarım ürünleri ifadesiyle, ilk elden özel bir işleme tabi tutulmuş ürünlerin dışında kalan toprak, çiftlik, ya da balıkçılık ürünleri anlatılmaktadır. Bununla beraber üye devletlerin bu iç hukuklarında bir sorumluluk getirmesi, o devletlerin kendi takdirlerine bırakılmıştır.

Resim 1.2: Nerden aldığınıza dikkat edin

Nitekim üye devletlerden İtalya, Fransa ve Lüksemburg, bu ürünleri Yönerge ile getirilen sorumluluğun kapsamına sokarken; İngiltere, Almanya ve Avusturya bu ürünleri Yönerge'nin dışında tutmuştur. TKHK (Tüketicinin korunması hakkındaki kanun) açısından tarım ürünü ayrımı yapılmamıştır. Yani Türkiye'de tarım ürünleri, avcılık ürünleri ve balıkçılık ürünleri de bu kanun kapsamına girecektir.

Yönergede elektrik enerjisinin de ürün kavramı içerisinde yer aldığı açıkça belirtilmiştir. TKHK'da ise elektriğin bu kanun kapsamında yer alıp almadığı hususunda bir açıklık yoktur. Doktrinde (öğretide) bir görüşe göre TKHK'da herhangi bir kısıtlama olmadığından ve her türlü mal ve hizmetin bu kanun kapsamına gireceği belirtilmiş olduğundan, elektriğin de bu kanunun kapsamında olduğu sonucuna ulaşılabilir. Zira, mal ve hizmetin tanımı ile imalatçı-üretici tanımında yer alan "kamu kurum ve kuruluşları da dahil olmak üzere" biçimindeki ifade, bu sonuca ulaşmayı daha da kolaylaştırmaktadır.

Mal tanımlaması açısından TKHK'un Konsey Yönergesi'nden daha kapsamlı olduğunu söyleyebiliriz. Birincisi TKHK'da yalnız mallar değil hizmetler de sorumluluk alanı içerisine girmektedir. İkincisi, sanayi ürünleri değil tarım ürünleri de sorumluluk kapsamı içerisindedir.

1.2. Üründeki Bozukluk Kavramı ve Türleri

Ürün sorumluluğunun temel konusunu üründeki bozukluklar oluşturmaktadır. Bu bağlamda ürün bozuklukları da çeşitlere ayrılıp aşağıda ayrıntılı biçimde anlatılacaktır.

1.2.1. Üründeki Bozukluk Kavramı

Bir üründeki bozukluk dolayısıyla üreticiyi sorumlu tutabilmek için, sorumluluk hukuku kurallarına göre ürün **kusurlu** sayılmalıdır. Bundan dolayı hangi ürünlerin kusurlu sayılacağı tüketicileri koruma amacıyla çıkarılan kanunlarda belirtilmektedir.

Doktrinde bir ürünün kusurlu (bozuk,ayıplı) olup olmadığının tespiti konusunda üç kıstas ileri sürülmektedir. İlk olarak **tehlikelilik** kıstasından hareket edilmiştir. Fakat ürünlerin tehlikelilik niteliğinin tespit edilmesindeki güçlük karşısında bu kstastan vazgeçilmiştir.

Gerçekten de ürünleri tehlikeli ve tehlikeli olmayan biçiminde ayırmak ve tehlikeli sayılanlar için üreticiye daha ağır bir sorumluluk yüklemek mümkündür. Ancak burada tehlikeli ürünlerin nasıl tespit edileceği sorunu ortaya çıkar. Bunun dışında böyle bir ayırım zorunlu olarak keyfi olacak ve mevcut ürünler arasında da tam kesin bir ayırım yapılamayacağı için meselenin çözümünde yetersiz kalacaktır. Örneğin, benzin sadece gereken ihtimam gösterilmezse tehlikelidir. Bu sebeple üreticinin daha ağır bir sorumluluk altına girmesine gerek yoktur.

Resim 1.3: Sorumluluk Sigortası ile dünyayı rahat kullanın

Bir ürünün sırf tehlikeli olması onun kusurlu sayılması için yeterli değildir. Hukuken önem arz eden tehlike, bir malın ticari görüşlere göre kendisinde bulunması gerekli vasıflara hiç sahip olmaması veya sonradan bu vasıfları kaybetmesidir. O halde bir ürün ancak ticari muamelelerdeki hakim görüşe göre istenilen şekilde imal edilmemiş ise ve bu nedenle; istenilen şekilde imal edilen benzer ürünlere kıyasla daha tehlikeli ise, o üründe bir bozukluk (kusur) söz konusudur.

Üreticinin sorumluluğunun tespiti konusunda ileri sürülen diğer bir kıstas da, aynı tipteki ürünler üzerindeki fiyat farkının dikkate alınmasıdır. Buna göre pahalı ürünler ucuz olanlara göre daha sıkı bir kontrole tabi tutulduğu için ucuz ürünlerde bir bozukluğun bulunma olasılığı da fazladır. Örneğin, ucuz bir motorlu taşıt vasıtası alan kimse, ürünün kullanılmamış lastiğinin normal bir hızda patlaması sonucu bir zarara uğramış ise, ürünün ucuz olması üreticinin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir sebep olmamalıdır.

Bugün doktrinde bir ürünün kusurlu olup olmadığını tespitte aranan kıstas, ürünün piyasaya sürülmesi dahil, bütün durumlarda bir kimsenin ondan beklemeye hakkı olduğu güvenliği ürünün taşıyıp taşımadığıdır. Yani ürün kullanıldığı zaman kişilerin hukuken korunan menfaatleri zarar görmemelidir. Burada kullanılacak ölçü tamamen objektiftir. Kıstasın tespitinde ürünün mahiyeti ve kullanacak kişilerin özellikleri göz önünde tutulur; yani kıstas her durumun özelliğine göre farklılık gösterir. Söz konusu ürünün güvenliği taşıyıp taşımadığının tespiti hakimın takdir hakkına kalmıştır.

Avrupa Birliği yönergelerine göre ise kusurlu ürün şöyle tanımlanmaktadır: Tüm koşullar göz önüne alındığında bir kimsenin ondan beklemeye hakkı olduğu güvenliği sağlamayan ürün kusurludur. Bu tanım ışığında denilebilir ki mahkemeler üründe bir bozukluk olup olmadığını her somut olayın kendi koşulları içerisinde değerlendireceklerdir.

1.2.2. Üründeki Bozukluk Türleri

Üretim bozuklukları: fabrikasyon bozukluğu, yapım bozukluğu, uyarma hatası ve bilim ve tekniğin gelişmesi sonucu anlaşılan tehlikeler (gelişim bozukluğu) olmak üzere doktrinde dört grupta incelenmektedir. Bunların dışında bir de sağlık için tehlikeli ürünlerin varlığından söz edilmekte; bu ürünlere örnek olarak, sigara, alkol vb. gibi maddeler gösterilmektedir. Ancak bu tür ürünlerin yol açtığı zararlardan imalatçının sorumlu olmadığı yönünde de doktrinde birlik vardır. Aşağıda sırasıyla, üreticinin sorumluluğuna yol açan, bu dört üretim bozukluğunu ele alacağız.

Fabrikasyon Bozukluğu

Seri üretimde belirli bir seri içinden tek bir ürünün, üretim sürecine katılan bir işçinin kusuru ya da bir makine arızası gibi sebepler yüzünden kusurlu (bozuk) olarak üretilmesi sonucunda meydana gelir. Buna göre bir fabrikasyon bozukluğu ürünün fikir olarak geliştirilmesi aşamasında değil, sadece üretim faaliyeti sırasında oluşabilir. Eğer ürün mevcut plan ve projelere uygun ve doğru teknikler kullanılarak üretilmiş ise bu tür bir üretim bozukluğu söz konusu olmaz. Fabrikasyon bozukluğuna örnek olarak, belirli bir otomobil serisi içinden sadece birinin direksiyon sisteminin arızalı olmasını gösterebiliriz.

Resim 1. 4: Hatalı üretime dikkat

Yapım Bozukluğu

Yapım bozukluğu, bir ürünün bileşiminde, plan ya da çiziminde bulunan bir eksiklik nedeniyle; tüm üretimin veya üretim serisi içinden belirli bir tanesinin etkilenmesi sonucunda meydana gelir.

Yapım bozukluğu; ham maddenin veya yarı mamullerin nihai ürün yönünden elverişsiz seçilmesi, hesaplamaların hatalı olması, ürünün boyutlarının yanlış tespit edilmesi, nihai ürünün ortaya çıkması için kullanılacak diğer ürünlerin yanlış bir araya getirilmesi ve benzeri gibi ürünle ilgili araştırma programının hatalı olmasına dayanır. Örneğin, motorlu taşıtlara rüzgarı kesmek için takılan renkli bir siperlik, ışığın yeterli olmadığı durumlarda sürücünün görüş alanını azalttığı için bir tehlike yaratıyorsa bunun yapım ayıplı olduğu kabul edilir.

Peki bir yapım bozukluğu nasıl tespit edilir? Yapım bozukluğunun varlığı; endüstri geleneklerine, o tür ürünlerin üretiminde geçerli olan örf ve adetlere, üretimde kullanılan teknik ve bilimsel bilgi durumuna, rakip ürünlere, ekonomik faktörlere ve bunun yanında tüketici beklentilerine göre tayin edilir. Kısaca, tehlikeyi ortadan kaldıracak biçimde ürünü dizayn etmek mümkün ise; o takdirde ürünün yararlılığı ve sosyal faydası ya da alternatif dizaynı engelleyen maliyet gibi faktörler, tüketicinin çıkarı bakımından, o ürün sebebiyle maruz kalabileceği zararın tazmin edilmesine ağır basmadıkça, bir yapım (tasarım) bozukluğu oluşabilir.

Talimat Bozukluğu (Uyarı Hatası)

Bazı durumlarda ürünün fabrikasyon ve yapım safhalarında herhangi bir bozukluk söz konusu olmadığı ve modern teknolojiye uygun olarak üretildiği halde, ürünün kullanımı hususunda tüketicilere yeterince bilgi verilmemiş olması onları çeşitli tehlikelerle karşı karşıya bırakabilmektedir. Özellikle ilaç ve makine sanayinde meydana gelen hasarların bir çoğu bu sebebe dayanmaktadır.

Resim 1.5: Reçeteyi okudunuzmu

Örneğin, belirli ciltlerde alerji doğuran bir saç boyasının kullanım talimatında bu hususta uyarıda bulunulmaması, paslanmaya karşı koruyucu olarak kullanılan bir ilacın parlayıcı niteliği hakkında tüketicilere bilgi verilmemesi, bir narkoz ilacının enjekte edilmesine ilişkin tehlikelerin reçetesinde veya kullanım kılavuzunda belirtilmemesi gibi.

Tüm bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, burada üreticinin sorumluluğu, tüketicinin hukuken korunan mal varlığında bir zarar doğmaması için, ürünün nasıl kullanılacağı hususunda üreticinin tüketiciyi aydınlatmaması veya yapım ve fabrikasyon safhalarında ortadan kaldırılmayan tehlikeler hakkında yeterli ikazı yapmamasına dayanır. Bununla beraber mamulün yaratacağı tehlike üçüncü şahıslar tarafından biliniyorsa, üreticinin ayrıca açıklama yapma yükümlülüğu söz konusu olmaz. Örneğin, bir bıçağın keskin olmasının tehlike yaratabileceği herkes tarafından bilindiği için üreticinin burada bir açıklama yapma yükümlülüğu yoktur.

Nitekim ülkemizde de TKHK bazı sanayi mallarının kullanma kılavuzuyla birlikte satılması zorunlu hale getirilmiştir. Bu konuda Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na çıkarılan birde tebliğ bulunmaktadır.

Gelişim Bozukluğu

Bilim ve tekniğin en son gereklerine ve durumuna göre geliştirilmiş, denenmiş ve böylece üretilmiş bir ürünün piyasaya sürüldüğü anda kimse tarafından bilinmeyen bazı tehlikeler ve zararlı sonuçlar doğurduğu, sonradan bilim ve tekniğin gelişimi sonucu ortaya çıkabilir. Örneğin, usulüne uygun biçimde test ve denemeleri yapılan ve piyasaya sürüldüğü sırada tıp ve farmakoloji bilimlerinin verilerine göre zararlı etkileri olmadığı anlaşılan bir ilacın, bilimin gelişmesi sonucunda, bazı sağlığa zararlı etkilerinin saptanması gibi. Bu görünümün tipik örnekleri olarak, sigaranın kansere neden olduğunun anlaşılması, sakarinin (suni tatlandırıcı) sağlığa zararlı etkilerine ilişkin tartışmalar ve aynı şekilde penisilin'in yan etkilerinin saptanmasını gösterebiliriz.

Resim 1.6: Teknoloji sorunları ortaya çıkarır

Üreticinin bu tür zararlardan sorumlu tutulup tutulmayacağı hususu ise doktrinde tartışılmaktadır. Doktrinde baskın olan görüş, üreticinin bu nevi zararlardan sorumlu tutulmaması yönündedir. Çünkü burada sorumluluk için önemli olan, malın piyasaya sürüldüğü andaki durumdur.

TKHK'da böyle bir durumda üreticinin sorumlu tutulup tutulmayacağı ile ilgili olarak herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Buna karşılık örneğin, Alman Ürün Sorumluluk Kanunu'na göre mal piyasaya sürüldükten sonra ve tekniğin yeni gelişmeleri sonucunda bazı zararlı etkilere neden olduğu anlaşılrsa bile imalatçının sorumluluğu söz konusu değildir.

Nitekim Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesine göre de üretici, ürünün piyasaya sürüldüğü zamanki bilimsel ve teknolojik bilginin seviyesinin ayıbı ortaya çıkarmaya yeterli olmadığını kanıtlaması koşuluyla sorumluluktan kurtulmaktadır. Ancak üye devletlerin üreticinin sorumluluğunu bu tür ayıpları da kapsayacak biçimde genişletmeleri mümkündür.

1.3. Sorumlu Kişi (Üretici) Kavramı

Modern endüstri koşullarında üretici sıfatının belirli bir kişi veya teşebbüs üzerinde bırakılması bir hayli güçlük arz etmekte ve tüketiciler açısından sorumlu kişinin belirlenmesini zorlaştırmaktadır. Ancak üreticinin sorumluluğu bakımından kusursuz sorumluluk prensibinin kabul edilmesiyle birlikte son yıllarda üretici kavramının giderek genişletilmesi yönündeki eğilim karşısında, doktrinde artık, bozuk ürünlerin sebep olduğu zararları tazmin ile yükümlü kişi veya teşebbüslerin, ürünle herhangi bir şekilde temas haline gelenler olduğu görüşü ileri sürülmektedir. Bu görüş doğrultusunda imalat alanında sorumlu tutulabilecek kişiler grubuna ürünü imal eden kişi veya teşebbüslerin yanında, tamamlayıcı parça yapımcıları ve diğer bazı kişi veya teşebbüsler de girer.

Resim 1.7: Sorumluluğunuzu paylaşıyoruz

Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesinde üreticinin tanımı şöyle yapılmaktadır: Tamamlanmış bir ürünün imalatçısı, herhangi bir hammadde üreticisi ya da yan parça (tamamlayıcı parça) imalatçısı veya kendi ismini, markasını ya da diğer bir ayırıcı işaretini ürün üzerine koymak suretiyle kendisini o ürünün üreticisi olarak tanıtan herkes üretici sayılır.

Avrupa Topluluğu Konsey Yönergesinin üretici tanımına getirdiği en büyük yenilik ise ithalatçılara da sorumluluk yüklemesinde görülür, işinin normal gereği olarak Avrupa Birliği'ne satım, kiralama, leasing ya da her ne sebeple olursa olsun, piyasaya sürme maksadıyla bir ürün ithal eden kimsenin de üretici sayılacağı; ancak İthalatçının sorumluluğunun, üreticinin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağı belirtilmiştir.

Eğer bir ürünün üreticisinin kim olduğu bilinmiyorsa bu durumda sorumluluk ürünü tedarik eden kimselere yüklenmiştir böylece ürünün dağıtıcıları ve perakendecileri ürünün sebebiyet verdiği zarardan tam manası ile sorumlu tutulabileceklerdir. Ancak ürünü tedarik eden kimse, üreticinin kimliğini ya da kendisine o ürünü sağlayan kimseyi makul bir süre içerisinde zarar gören kimseye bildirirse o takdirde sorumlu tutulmayacaktır.

1.4. Üreticinin Sorumluluğu Kavramı

Üreticinin sorumluluğu kavramından, bir malı imal eden ve piyasaya süren her hangi bir kimsenin bu maldaki bir bozukluk sebebiyle başkalarının hukuken korunan mal ve bedeni varlıklarına verdiği zarardan sorumlu olması, doğan zararı tazmin etmesi anlaşılır. Doktrinde, üreticinin sorumluluğundan bahsedebilmek için özellikle iki hususun gerçekleşmiş olması aranmaktadır:

İlk olarak ürün piyasaya sürülmüş olmalıdır. Üretici tarafından ürün piyasaya sürülmeden, kontrolü yapılmadan önce ürün herhangi bir kimse tarafından kullanılmış ise doğan zarardan üretici sorumlu olmaz; çünkü bu safhada üreticiye tehlikeyi uzaklaştırma yükümlülüğü yüklenemez.

İkinci olarak ürüne refakat eden bir zarar doğmuş olmalıdır. Buradaki ürüne refakat eden zarar, malın kendisine gelen zarar değildir. Bu deyim ile ürünlerdeki bozukluğu takip eden zararlar anlatılmaktadır. Yani üreticinin sorumlu olduğu zarar, üründe bulunan bir bozukluk sebebiyle bir kimsenin hukuken korunan değer varlıklarına, özellikle can ve vücut bütünlüğüne, sağlığına mülkiyetindeki diğer mallara gelen zarardır. Bu tür zararlara doktrinde imalat zararları ya da netice zararları adı da verilmektedir.

Ayrıca İmalat zararlarını, üreticinin garanti sorumluluğunu yerine getirmemesinden ya da ürünü alan kimsenin ondan beklediği yararları elde edememesinden doğan zararlardan ayırmak gereklidir. örneğin, elektrikli bir su ısıtıcısının termostatının bozuk olması sebebiyle patlaması sonucu, su ısıtacağına meydana gelen zararın yarattığı problemlerin garanti sorumluluğuna veya satış akdinden doğan tekeffül hükümlerine göre çözümlenmesi gerekirken, patlayan ısıtıcının kişilerin bedeni veya mal varlıklarına verdiği zarar, üreticinin sorumluluğundan doğan, yani ürüne refakat eden zarardır.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem basamakları	Öneriler
➤ Ürünü tanımlayınız?	➤ Ürün kavramını araştırınız. ➤ Örnek ürünler bulunuz.
➤ Ürün sayılan malları açıklayınız?	➤ Üretim tesislerine gidiniz. ➤ Ürünleri ait gözlemler yapınız ➤ Nelerin ürün olabileceği hakkında fikirler edininiz.
➤ Fiyat açısından üründeki sorumluluk kavramını açıklayınız.	➤ Farklı fiyattaki ürünleri karşılaştırınız ➤ Objektif olunuz ➤ Sayısal veriler kullanınız.
➤ Fabrikasyon bozukluğu kavramını açıklayınız?	➤ Fabrikasyon sonucu bozuk ürünleri bulunuz Üreticilere karşı anlayışlı olunuz Olası durumlara öğretim merkezli yaklaşınız
➤ Yapım bozukluğunu tespit ediniz?	➤ Yapım bozukluğu ürünlerini inceleyiniz ➤ Olası zararları tartışınız
➤ Üreticiyi tanımlayınız.	➤ Üreticilere örnekler veriniz ➤ Üretici kavramını faaliyetleri açısından açıklayınız

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A. OBJEKTİF TESTLER

1. İnsan emeğiyle elde edilen fayda değeri veya İnsan emeğiyle elde edilen değiştirme değerini dile getiren mallara ne denir?
A) Tüketim Malları
B) Üretim Malları
C) Ürün
D) Hizmet
2. Aşağıdakilerden hangisi üretim bozukluğu türlerinden biri değildir?
A) Fabrikasyon bozukluğu
B) Yapım bozukluğu
C) Uyarma hatası
D) Zaman hatası
3. Yabani ağaçlarda kendiliğinden oluşan meyveler ekonomik anlamda ürün sayılırlar.
Doğru () Yanlış ()
4. Ürünün ucuz olması üreticinin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir sebep olmamalıdır.
Doğru () Yanlış ()
5. Talimat bozukluğu daha çok ilaç ve makine sanayiinde görülür.
Doğru () Yanlış ()
6. Mamulün yaratacağı tehlike üçüncü şahıslar tarafından biliniyorsa, üreticinin ayrıca açıklama yapma yükümlülüğü söz konusu değildir.
Doğru () Yanlış ()

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı modülün sonundaki cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrar inceleyiniz

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

B. UYGULAMALI TEST

Modül ile kazandığınız yeterliği aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
Ürün Kavramını açıklayabilir misiniz?		
Üründeki bozukluk kavramını açıklayabilir misiniz?		
Fabrikasyon bozukluğu kavramını açıklayabilir misiniz?		
Yapım bozukluğu kavramını açıklayabilir misiniz?		
Üretici kavramını açıklayabilir misiniz?		
Üreticinin sorumluluğu kavramını açıklayabilir misiniz?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda hayır cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyeti 1'i gözden geçiriniz. Cevaplarınızın tamamı evetse bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Ürün sorumluluk sigortası poliçesi satışı yapabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

Sevgili öğrenci, bu faaliyet öncesinde yapmanız gereken öncelikli araştırmalar şunlar olmalıdır:

Bölgenizdeki sigorta acentelerine giderek Ürün Mali Sorumluluk Sigortası poliçe seçiminin hangi kriterlere göre yapıldığını araştırınız.

Bölgenizdeki sigorta acentelerine giderek Ürün Mali Sorumluluk poliçesinin nasıl düzenlendiğini inceleyiniz..

Bir Ürün Mali Sorumluluk Sigortası poliçesini sınıfta arkadaşlarınızla beraber inceleyiniz.

Günlük hayatta kullandığınız ürünlerin tüketicilere verdiği zararlar hakkında sınıfta gruplara ayrılarak sunumlar yapınız.

Yaptığınız araştırmaların sonuçlarını arkadaş gurubunuz ile paylaşınız.

2.ÜRÜN SORUMLULUĞU SİGORTASI

Ürün sorumluluğu sigortası, kavram içerisinde geçen sorumluluk kelimesinden de anlaşılacağı üzere, bir çeşit hukuki sorumluluk sigortasıdır. Dolayısıyla da sorumluluk sigortaların tipik özelliklerine sahiptir

2.1. Sigorta Düşüncesinin Gelişimi

Sorumluluk sigortası hukuku, zarar görenin himayesi için kabul edilmiştir ve giderek zarar görenin lehine sertleşmektedir. Nitekim, bilim ve teknolojinin beraberinde getirdiği zararların karşılanması meselesi, kanun koyucuyu kusura dayanmayan bir sorumluluğun kabulüne zorlamakta ve böylece, ferdi sorumluluk düşüncesi, kusura dayanmayan bir sorumlulukta değerini kaybetmektedir, işte sorumluluk sigortası da, ferdi sorumluluk bilincinin zayıflaması tehlikesi karşısında ortaya çıkmıştır. Bu sayede doğan zararın sakıncaları anonim olarak topluluk tarafından taşınmaktadır.

Sorumluluk sigortası, zarar görenin korunması ve sorumlu olanın iktisaden yıkılmaması için yaptırılması zorunlu görülmektedir.

Nitekim sorumluluk sigortaları hakkındaki bu olumlu gelişmenin üreticinin sorumluluğuna yansımaları pek uzun sürmemiş ve çok geçmeden üreticinin sorumluluğunun sigortalanması düşüncesi, sorumluluğun niteliğinin giderek değişmesi karşısında bir fikir olmaktan çıkmıştır. Gerçekten de, tehlike sorumluluğunun kabul edilmesinin ardından, imalatçının, ürünün ayıplı olmasının beraberinde getireceği zararları tek başına karşılayabilmesi çoğu kez mümkün değildir. Öyleyse, bu durumda sigorta müessesesinden yararlanmak bir ihtiyaç haline almıştır. İşte, bu ihtiyacı karşılamak üzere ürün sorumluluğu sigortası (Product Liability Insurance) olarak adlandırılan bir sigorta türü geliştirilmiş ve uygulamaya konulmuş bulunmaktadır.

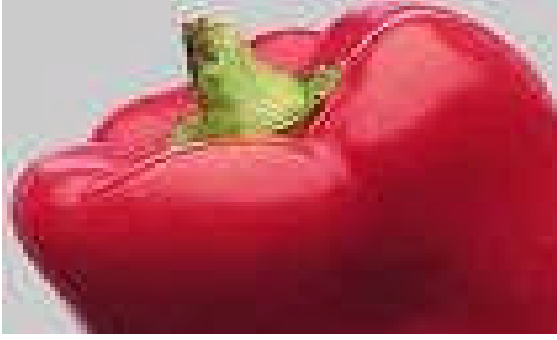
Resim 2.1: Sorumluluğunuz artıyor paylaşmaya ne dersiniz?

Ancak sigorta müessesesinden yararlanma ihtiyacı beraberinde bir problemi gündeme getirmiştir. Üretime ilişkin olarak doğan zararların sigortalanmasında, bu sigortanın nasıl bir sigorta olması gerektiği. Her şeyden önce özel sigorta mı, yoksa sosyal sigorta mı seçilecektir? Uygulamaya baktığımızda özel sigorta yolunun tercih edildiği görülmektedir. Nitekim Avrupa hukukunda hemen her zaman bu yola gidilmiştir. Ancak özel sigorta yolunun ihtiyari olma niteliği, bazı alanlarda kanun koyucunun, üreticilerin sorumluluk sigortası yaptırıp yaptırmama tercihlerine müdahale etmesi gereğini ortaya çıkarmıştır. Özellikle tehlikeli maddelerin üretimi, depolanması, nakliyesi ve satımı ile ilgili faaliyette bulunan üreticiler için ürün sorumluluğu sigortası yaptırmak bir zorunluluk haline getirilmiştir.

2.2. Ürün Sorumluluğu Sigortasında Kavram ve Amaç

Ürün sorumluluğu sigortası kavramı, yapımcının ürettiği malı pazarlamak amacı ile elinden ve kontrolünden tamamıyla çıkardıktan sonra, o üründe imalatçının kusuru neticesinde meydana gelen bir bozukluğun yol açtığı bedeni (cismani) ve mal zararları nedeniyle ortaya çıkan sorumluluğun, sigortacı tarafından üçüncü kişiler lehine sigorta güvencesi altına alınmasını ifade etmektedir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi, ürün sorumluluğu sigortası ile sadece kusurlu üretilen mamulden dolayı bedeni veya maddi hasar görenler tüketici veya üçüncü şahıslar değil, seri üretim nedeniyle bundan büyük oranda zarar görecek olan yapımcı firmalar da ekonomik

.Resim 2.2.: Görüldüğü gibi olmayabilir

yıkımdan kurtulmak suretiyle faydalanmaktadır. Bir başka anlatımla bu tür sigorta sayesinde, yapımcının sorumlu olduğu hallerde, zarara uğrayan tüketici veya üçüncü kişilere yapımcı yüksek miktarlarda tazminat ödemekten kurtulmakta, öbür taraftan tüketici ve üçüncü kişiler de, hatalı üretim nedeniyle maruz kaldıkları zararı üretici firma peşine düşmeden kolaylıkla alabilme imkanına sahip olmaktadır

Ürün sorumluluğu poliçesi ile üretici iki temel amaç gütmektedir;

ilki; gelecekte maruz kalabileceği sorumluluklardan kaynaklanabilecek ve miktarı şu an için belirsiz olan tazminat talepleri yerine, miktarı belirli olan sigorta primini ödeyerek, sigorta poliçesi süresince karşılaşılabileceği tüm sorumluluk giderlerini amorti etmektir.

İkinci ve en önemlisi, üreticinin mutlak varlığını tehdit eden felaket olayları sorumluluğunu ortadan kaldırmaktır. Böylece üretici belki de büyük bir mali yıkımdan kurtularak firmasının faaliyetini devam ettirebilmesini sağlamış olmaktadır.

Örneğin; 1994 yılında ABD'nin Nevada Eyaleti Garson City Kenti'nde meydana gelen bir kaza, ünlü A Şirketi'ni çok zor durumda bırakmıştır. Olayda, bir çocuk, babasının sahip olduğu A marka kamyonete kumbarasını aramak için binmiş, ancak kamyonetin el freninin boşalmasıyla harekete geçmesi üzerine, araçtan atlamış, ancak tekerleklerin arasında kalarak yaşamını kaybetmişti. Bunun üzerine çocuğun ailesi, A şirketi aleyhine bir dava açarak, el freninin bozuk olduğu gerekçesi ile tazminat istedi. Nitekim araç üzerinde yapılan inceleme sonucu el freni mekanizmasının arızalı olduğu ortaya çıktı ve 4 yıl süren bir dava sonucunda mahkeme, şirketi kusurlu üretimden dolayı suçlu bularak, 153 milyon dolar tazminat ödemeye mahkum etti. Bu olaydan sonra şirket, üretimini yaptığı yaklaşık 884 bin aracın el freni mekanizmasını tamir etmek için servise çağırdı.

Bu olay, sorumluluk rizikolarının hangi boyutlara ulaşabileceğini gösteren çarpıcı bir örnektir. Şüphesiz hiç bir üretici böyle büyük bir sorumsuzlukla karşı karşıya kalmayı istemez ve elinden geldiğince tedbirli olmaya çalışır. Ancak ne kadar tedbirli olunursa olunsun, seri üretim biçiminin her zaman önceden öngörülmesi mümkün olmayan bir takım tehlikeleri beraberinde getirdiği bir gerçektir. Bu durum ise, üretici açısından ürün sorumluluğu sigortasının önemi bir kez daha ortaya koymaktadır.

2.3. Ürün Sorumluluğu Sigortasının Hukuki Niteliği

Genel sorumluluk sigortalarından hareketle, ürün sorumluluğu sigortasının hukuki niteliği ile ilgili olarak aşağıdaki tespitleri yapabiliriz:

Ürün sorumluluğu sigortası, zarar (tazminat)-meblağ (tutar) sigortaları ayrımında ilk grup içinde yer alır. Bir zarar sigortasıdır. Çünkü bu tür sigortada, sigortacı, sigorta ettirenin (üreticinin) üçüncü bir şahsa verdiği zarar için, zarar gören şahsın tazminat talebine karşı sigorta himayesi sağlamakta; yani sözü geçen tazminat talebi sonucu olarak sigorta ettirenin mal varlığında ortaya çıkabilecek borçları sigortacı üzerine almaktadır. İşte, bir kimsenin tamamen iradesi dışında malvarlığında meydana gelen eksilme bir zarar teşkil ettiğinden ve sigortacı da bu zararı karşılayacağından, ürün sorumluluğu sigortası bir zarar sigortasıdır.

Resim 2.3: Sorumluluk sigortası üretici tüketicisi anlaşmazlığını ortadan kaldırır

Bunun doğal sonucu olarak da rizikonun gerçekleşmesi halinde bir zarar gören üçüncü kişilerin gördükleri gerçek zararlar sigorta limiti dahilinde karşılanır. Hukuki sorumluluk sigortasının bu niteliğine bağlanabilecek hukuki sonuç, zarar sigortalarına hakim tazmin ilkesinin \ zenginleşme yasağının bu tür sigortalarda da uygulama alanı bulmasıdır. Sorumluluk sigortası bir meblağ sigortası niteliğinde olmadığından, üçüncü kişilere verilen zararlardan sigorta poliçesinde yazılı bulunan sigorta bedelinin tamamının ödenmesini gerektirmez. Kaldı ki ürün sorumluluğu sigortasında sigorta bedeli de söz konusu değildir. Zira sigorta ettirenin sigorta akdinde belirtilen faaliyetinden dolayı sebebiyet vereceği zarar miktarı ve bunun ne kadarı için sorumlu olacağı önceden bilinemez. Buna göre ürün sorumluluğu sigortasında, tıpkı genel sorumluluk sigortalarında olduğu gibi, sigorta bedeli sözleşmenin aslı unsuru değildir. Poliçede yer alan miktar sigortacının sorumluluğunun azami haddini gösterir ve bu tutarı aşan zararlar için, zarar görenin, zarar verene (üreticiye) başvurması gerekecektir

Öte yandan ürün sorumluluğu sigortası mal sigortası da değildir. Sigortanın konusu, örneğin ev gibi belirli bir mal değildir. Ürün sorumluluğu poliçesi ile sigortalanan şey, üreticinin üretimini yaptığı ürün değil, bilakis, bu ürünün kusurlu imalatı sebebiyle, zarar gören kimselerin tazminat talebine muhatap olan mal varlığıdır. Öyleyse, sigorta ettirenin (üretici) mal varlığında meydana gelecek azalmayı önlemeyi hedef aldığından ve malvarlığının da aktif değil, pasif ile ilgili olduğundan ürün sorumluluğu sigortası malvarlığı sigortalarına dahil bir pasif sigortasıdır. Bu ayrım göz önünde tutularak denilebilir ki, ürün sorumluluğu sigortasında belirli bir sigorta değeri de bulunmaz. Zira bu sigorta ile belirli bir değer sigorta güvencesi altına alınmamakta, daha da kapsamlı olarak, üreticinin mal varlığının tümü belli rizikolara karşı teminat altına alınmaktadır.

Dolayısıyla, aktif sigortalarına has bir özellik olan sigorta değeri bu tür sigortalarda mevcut değildir. Bu görüşün doğal sonucu olarak da aşkın sigorta ve eksik sigorta (menfaat değeri altında sigorta) ilkeleri ve oran kuralı bu tür sigortalarda uygulanmaz.

2.4. Mevzuatımızda Ürün Sorumluluğu Sigortası

Ürün sorumluluğu sigortası ülkemizde yeni yeni uygulanmaya ve yaygınlaşmaya başlayan bir sigorta türüdür. Nitekim bu konuya mevzuatımızda yer verilmediği gibi henüz genel şartlar da çıkarılmamıştır. Bununla beraber uygulamada, sigorta şirketlerinin bir çoğu üçüncü şahıslara karşı mali sorumluluk sigortası poliçelerine ek olarak bu teminatı vermektedirler. Kanuni bir zorunluluk olmadığından, genel bir sorumluluk sigortası yaptırmak isteyen üretici, ayrıca bu teminatı alıp almamakta serbesttir. Dolayısıyla, sigortacılık uygulamamız açısından ÜSS İsteğe bağlı (ihtiyari) bir sorumluluk sigortası türüdür.

Resim 2.4: Sigorta yaptırmayı unutmayın

Ancak, ne var ki bu durum, tehlikeli maddelerin üretimi ile ilgili faaliyette bulunan üreticiler dışında kalanlar için geçerlidir denilebilir. Zira bu tür maddelerin üretim, nakil, depolama ve satımı ile ilgili faaliyette bulunan kişi ve kuruluşlar için, Bakanlar Kurulu kararıyla “Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası (TMZSS)” adı altında bir sigorta yaptırmaya zorunluluğu getirilerek, zorunlu bir ürün sorumluluğu sigortası uygulamaya konmuştur.

Tabii veya sentetik, katı veya gaz şeklinde her türlü yanıcı parlayıcı ve yakıcı maddeleri üretmek, depolamak, nakletmek, satmak için ilgili kanun, tüzük, kararname ve yönetmelikler uyarınca özel izin veya ruhsat almak zorunda bulunan Türkiye’de yerleşik kişi ve kuruluşlar; mesleki faaliyetlerinin sonucu belirtilen ürünler sebebiyle verdiği kazalar sonucu, kusurları olsun veya olmasın üçüncü kişilere verebilecekleri maddi ve bedeni zararlara karşı Tehlikeli Maddeler Sorumluluk Sigortası yaptırmak zorundadır.

Aşağıda belirtilen maddelerin üretimi, depolanması, toptan veya perakende satışı ve nakledilmesi ile ilgili faaliyette bulunan kişi veya kuruluşlar TMZSS yaptırmakla yükümlü tutulmuşlardır.

- Petrol ve petrol ürünleri,
- Mühimmat ve patlayıcı maddeler,
- Kimyevi gübreler, kimyevi tuzlar, asitler, bazlar, boyalar,
- Diğer kimyevi maddeler (oksijen, asetilen, karpit, sentetik benin, azot...)
- Perakende olarak satılanlar hariç, biyoteknik malzemeler (aydınlatma ve işaret fişekleri, havai fişekler, şenlik maytapları, çocuk tabanca mantarları).
- Perakende olarak satılanlar hariç, her türlü ispiroto ve alkol, kibrit,
- Sıvılaştırılmış petrol gazları ve havagazı.

2.5. Ürün Sorumluluğu Sigortasında Riziko Kavramı

Riziko, günlük hayatta, gerçekleşmesi olasılığı bulunan bir tehlikeyi anlatmak üzere kullandığımız bir kelimedir. İtalyanca rischio sözcüğünden gelen riziko kelimesi hukukta özel bir anlama sahiptir. Bununla gerçekleşme olasılığı insan iradesine bağlı olmayan olaylar kastedilmektedir. Burada bir olayın gerçekleşip gerçekleşmeyeceği veya ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir.

Sorumluluk sigortalarında rizikodan bahsedebilmek için her şeyden önce sigorta ettirenin malvarlığında bir kötüleşmenin meydana gelmesi veya en azından böyle bir kötüleşme olasılığının ortaya çıkmış bulunması zorunludur. Zarar sigortası niteliğinde oldukları için sorumluluk sigortalarında da sigortacı ancak sigorta ettirenin malvarlığı bir kötüleşmeye (veya kötüleşme tehdidine) maruz kaldığı takdirde koruma edimini (dinamik olarak) yerine getirecektir

Resim 2.5: Tercihinizi doğru yapın

Bu sigortalarda rizikoyu özelleştiren husus sigorta ettirenin sorumluluğudur. Bu bakımdan, sigorta ettirenin malvarlığında sigorta ettirenin sorumluluğu dışındaki bir sebeple meydana gelen kötüleşmeler (örneğin, sigorta ettirene ait bir eşyanın çalınması, doğal afet yüzünden yok olması...) sorumluluk sigortalarının kapsamına dahil değildirler. Buna göre, sorumluluk sigortasında sigorta edilen risk, bir kişinin sorumlu olması, yani üçüncü kişilere karşı tazminat ödemek zorunda kalması tehlikesidir.

Öte yandan bir sorumluluk sigortasının her türlü sorumluluğu kapsamaması da teknik sebeplerle mümkün olamamaktadır. Bu yüzden, her sorumluluk sigortası belirli bir (veya bir kaç) temel sorumluluk sebebi ile sınırlı olarak koruma sağlar. Bundan başka, bir sorumluluk sigortasının kapsamakta olduğu sorumluluk zaman, yer ve miktar bakımından da sınırlanabilir. Sigortacının dinamik koruma borcu, ancak sözleşmede öngörülen zaman dilimi içinde, sözleşmede öngörülen yerlerde ortaya çıkan sorumluluklar için ve yine sözleşmede öngörülen teminat limitleri dahilinde gerçekleşir.

Ürün sorumluluğu sigortasında riziko kavramı ile ilgili açıklamalarımıza geçmeden önce bir işletmenin karşı karşıya olduğu başlıca sorumluluk rizikolarının ortaya konması konunun daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

2.6. Başlıca Sorumluluk Rizikoları

Bir işletme, faaliyeti sırasında bir çok sorumluluk rizikosuyla karşı karşıya kalabilir. Ürün sorumluluğu rizikosu bunlardan sadece biridir. Bundan dolayıdır ki, sigortacılar, işletmelerinin sorumluluk rizikolarından kaynaklanabilecek hukuki sorumluluklara karşı sigorta güvencesi isteyen firmalara, firmalarının geleceğini ve malvarlıklarını tehlikeye atmak istemiyorlarsa, içlerinden sadece bazılarını değil, işletmelerinin bütün sorumluluk rizikolarını teminat altına almalarını tavsiye etmektedirler.

Bir işletmenin sorumluluk rizikoları genelde dört grup altında toplanmaktadır. Bunlar; İşletme alanı rizikoları, işletme alanı dışındaki aktiviteler sebebiyle karşılaşılabilecek sorumluluk rizikoları, çevre mesuliyeti kapsamındaki rizikolar ve ürün sorumluluğu rizikolarıdır.

İşletme alanı rizikosu, işletmenin faaliyetini sürdürdüğü bina ve eklentilerinde karşı karşıya kalınabilecek rizikoları karşılar. Örneğin, işletmede kullanılan bir makine sebebiyle ziyaretçiler zarar görebilir; ya da müşterilerin bulunduğu yerde çalıştırılan bir kaynak makinesi tüm bir binayı harap edebilir; yine çıkan bir yangın veya infilak komşu binada hasara sebep olabilir.

İşletme alanı dışında sürdürülen aktivitelerde birtakım rizikolarla açıktır. Örneğin, bir müşteriye ait binanın temel kazısı sırasında hemen yandaki komşu binalar da zarar görebilir. Yine bir kimya fabrikasında işlenmek üzere yanıcı bir madde taşıyan aracın yerleşim yerlerine yakın bir yolda devrilmesi ile çıkabilecek yangında maddi ve bedeni hasarlar ortaya çıkabilir.

İşletmenin çevre sorumluluğu kapsamında yer alabilecek bir takım rizikolar ile karşılaşabilmesi de mümkündür, örneğin, İsviçre'deki X ilaç fabrikasına ait, kimyevi maddelerin bulunduğu depoda çıkan yangını söndürmek için kullanılan suyun Ren nehrine dökülmesi ve akarsuyun kirlenmesine sebep olması bu konuda önemli bir örnek teşkil eder.

Uygulamada, gerek işletme alanında, gerekse işletme alanı dışında sürdürülen faaliyetlerden kaynaklanan rizikolar neticesinde doğabilecek hukuki sorumluluk, üçüncü şahıslara karşı mali mesuliyet sigortası vasıtasıyla teminat altına alınmaktadır. Keza çevre mesuliyetine dahil rizikolar için de uygulamada **çevre mesuliyeti sigortası** adında bir sigorta türü geliştirilmiştir.

İşletmenin sorumluluk rizikolarının sonuncusu, asıl konumuzu oluşturan ürün sorumluluğu rizikosudur.

2.6.1. Ürün Sorumluluk Rizikosu

Seri ve geniş kapsamlı üretim sonucu mamüllerde oluşabilecek üretim hatalarının neler olabileceği ve tüketiciler ile üçüncü kişilerde ne gibi hasar ve zarar meydana getirebileceklerinin peşinen bilinmesi mümkün değildir. Mamül rizikolarının kapsamı gayet geniş olup, ilaç sanayinden inşaat malzemelerine kadar, endüstride kullanılan kimyasal maddelerden boyalara ve yapıştırıcılara kadar, makinelerden elektronik alet ve cihazlara kadar uzanmaktadır. Yeni teknik gelişmeler, yeni formüller, daha önce hiç tecrübe edilmemiş yeni ham maddeler tehlikeler ile dolu bir durum meydana getirir. En önemsiz gibi görünen bir kusurlu maddenin, örneğin boya, yapıştırıcı gibi bir kusurlu maddenin, yapımı bitmiş olan mamüle umulmayan bir biçimde hasar meydana getirdiği bir çok olay vardır. Mamülün yapımında kullanılan maddelerin tam anlamda tatminkar olduğu hususunda uzmanların görüşleri de her zaman yeterli bir garanti teşkil etmemektedir.

Bundan dolayı ürün sorumluluğu rizikosunun belirli sigorta anlaşmaları içinde tanımlamasını yapmak pek mümkün değildir. Konunun çok değişken ve karmaşık olması böyle bir tanımlama yapmaya engel olmaktadır. Kaldı ki, bu tanımlama hiçbir piyasada da bugüne kadar yapılmamıştır. Uygulama, daha ziyade, teminatın kapsamında uygun istisnaların kabulü ile kısıtlamalar yapılması suretiyle yürütülmüştür. Ancak ne var ki, ürün sorumluluğu teminatının, sigortalanabilir rizikonun negatif tarifini yapmak suretiyle verilmesi de uygulamada tartışmalara yol açmaktadır.

Sigortalı, çoğu zaman, her türlü rizikoları için en uygun ve bütün dünyayı kapsayacak bir teminat istemektedir. Diğer yandan ise, tarafların arzularına ve sigortalının spekülasyon düşüncelerine bağlı olmayan rizikolar için teminat verilebilir. Nitekim rizikoların sigortalanabilir ve sigortalanamaz kısımlarının ilk dea bu prensiple ayrımı yapılmıştır.

Resim 2.6: Yükünüzü biraz hafifletmeye karar verdik

Sonuç olarak, ürün sorumluluğu rizikoları, ancak poliçedeki istisna klozlarına girmemek kaydıyla temin edilmektedir. Bazı belirsiz durumlarda ise, diğer bir deyimle, hangi rizikoların sigortalanabilir ve sigortalanamaz olduğu hususu, mahkemeler tarafından açıklığa kavuşturulmuş durumlardan anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte ürün sorumluluğu rizikolarında bir takım müşterek özellikler de mevcuttur. Uygulama ve öğretide bu müşterek özellikler hasarların silsile takip etmesi hasarların geniş alanda coğrafik dağılıma tabi olması ve nihayet hasarların başlangıçta belirlilik göstermemesi olarak belirtilmektedir.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Ürün sorumluluğu sigortasını tanımlayınız?	<ul style="list-style-type: none">➤ Ürün sorumluluğu sigortasının ortaya çıkış sebebini araştırınız➤ Sorumluluk sigortalarının özelliklerini araştırınız➤ Çevrenizde ürün sorumluluğu sigortası yaptıranlarla görüşünüz
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının tüketicilere faydalarını sıralayınız?	<ul style="list-style-type: none">➤ Gerçekleşen ürün sorumluluk risklerini araştırınız➤ Sigorta yaptıran ve yaptırmayanları riskin gerçekleşmesi açısından karşılaştırınız.➤ Gerçekleşen ürün sorumluluk riskleri ile ilgili olumlu örnekler veriniz.
➤ Ürün sorumluluğu sigortası hangi riskleri teminata alır?	<ul style="list-style-type: none">➤ Kimlerin ürün sorumluluğu sigortası yaptırdığını araştırınız.
➤ Tehlikeli madde sorumluluk sigortasını açıklayınız?	<ul style="list-style-type: none">➤ Tehlike maddelerin neler olduğunu araştırınız.➤ Bu sigortanın faydalarını araştırınız

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

A. OBJEKTİF TESTLER

1. Ürün sorumluluk sigortası aşağıdaki sorumluluk türlerinin hangisi içinde yer almaz?
A) Zarar sigortaları
B) Memlağ sigortaları
C) Can sigortaları
D) Sorumluluk sigortaları
2. Aşağıdakilerden hangisi işletmenin sorumluluk rizikolarından biri değildir?
A) İşletme alanı rizikoları
B) Sistem rizikoları
C) Çevre mesuliyet rizikoları
D) Ürün sorumluluk rizikoları
3. İmalatçının, ürünün ayıplı olmasının beraberinde getireceği zararları tek başına karşılayabilmesi her zaman mümkündür.
Doğru () Yanlış ()
4. Ürün sorumluluğu sigortası uzun dönemde riskler gerçekleşmede üreticiye maddi yükler sağlar.
Doğru () Yanlış ()
5. Bir sorumluluk sigortasının her türlü sorumluluğu kapsamaması mümkündür.
Doğru () Yanlış ()
6. Ürün sorumluluğu sigortasında sigortanın konusu çeşitli mallardır.
Doğru () Yanlış ()

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı modülün sonundaki cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete geri dönerek tekrar inceleyiniz

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer faaliyete geçiniz.

B. UYGULAMALI TESTİ

Modül ile kazandığınız yeterliği aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Ürün sorumluluğu sigortasına dahil edilecek faktörleri açıklayabilir misiniz		
➤ Ürün sorumluluğu nasıl tespit edilir? Açıklayabilir misiniz.		
➤ Yapım bozukluğu tehlikelerini azaltma yollarını açıklayabilir misiniz?		
➤ Talimat bozukluğu sebeplerini açıklayabilir misiniz?		
➤ Bozukluk türleri ile ilgili örnekler verebilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının uygulamaya konulma sebeplerini açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının faydalarını açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluk sigortasını diğer sorumluluk sigortalarıyla karşılaştırabilir misiniz?		
➤ Riziko kavramını açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının hukuki boyutunu açıklayabilir misiniz?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda hayır cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyeti 2'yi gözden geçiriniz. Cevaplarınızın tamamı evetse bir sonraki öğrenme faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

A. OBJEKTİF TESTLER

1. Aşağıdakilerden hangisi ürün sorumluluğunun tespitindeki kıstaslardan biri değildir?
A) Tehlikelilik
B) Renk
C) Fiyat farkı
D) Güvenlik
2. Seri üretimde belirli bir seri içinden tek bir ürünün, üretim sürecine katılan bir işçinin kusuru ya da bir makine arızası gibi sebepler yüzünden kusurlu (bozuk) olarak üretilmesi hangi üretim bozukluğu türüdür?
A) Fabrikasyon bozukluğu
B) Yapım bozukluğu
C) Uyarma hatası
D) Gelişim Bozukluğu
3. Ürünler piyasaya sürüldükten sonra bilim ve teknolojiadaki gelişmeler sonucu zararlarının ortaya çıkarılması hangi bozukluk türüdür?
A) Fabrikasyon bozukluğu
B) Yapım bozukluğu
C) Uyarma hatası
D) Gelişim Bozukluğu
4. Aşağıdaki maddelerden hangisini üretenler tehlikeli madde sorumluluk sigortası yaptırmak zorunda değildir?
A) Petrol ürünleri
B) Patlayıcı madde
C) Kimyevi gübre
D) Sera meyveleri
5. Hizmetlerde ürün sorumluluğu sigortasının kapsamında yer alır.
Doğru () Yanlış ()
6. Bir ürünün bileşiminde, plan ya da çiziminde bulunan bir eksiklik nedeniyle; tüm üretimin veya üretim serisi içinden belirli bir tanesinin etkilenmesi gelişim bozukluğudur.
Doğru () Yanlış ()

7. Eğen bir ürünün üreticisinin kim olduğu bilinmiyorsa bu durumda sorumluluk ürünü tedarik eden kimselere yüklenmiştir
Doğru () Yanlış ()
8. Tehlikeli maddelerin üretimi, depolanması, nakliyesi ve satımı ile ilgili faaliyette bulunan üreticiler için ürün sorumluluğu sigortası yaptırmak bir zorunluluktur.
Doğru () Yanlış()
9. Ürün Sorumluluk sigortası mal sigortaları içinde yer alır.
Doğru () Yanlış()

B. UYGULAMALI TEST

Modül ile kazandığınız yeterliği aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
➤ Ürün sorumluluğu sigortasına dahil edilecek faktörleri açıklayabilir misiniz		
➤ Ürün sorumluluğu nasıl tespit edilir? Açıklayabilir misiniz.		
➤ Yapım bozukluğu tehlikelerini azaltama yollarını açıklayabilir misiniz?		
➤ Talimat bozukluğu sebeplerini açıklayabilir misiniz?		
➤ Bozukluk türleri ile ilgili örnekler verebilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının uygulamaya konulma sebeplerini açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının faydalarını açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluk sigortasını diğer sorumluluk sigortalarıyla karşılaştırabilir misiniz?		
➤ Riziko kavramını açıklayabilir misiniz?		
➤ Ürün sorumluluğu sigortasının hukuki boyutunu açıklayabilir misiniz?		

Yaptığınız değerlendirme sonucunda eksikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerini tekrarlayınız.

Modülü tamamladınız, tebrik ederiz. Öğretmeniniz size çeşitli ölçme araçları uygulayacaktır. Öğretmeninizle iletişime geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ 1 CEVAP ANAHTARI

1	C
2	D
3	YANLIŞ
4	DOĞRU
5	DOĞRU
6	DOĞRU

ÖĞRENME FAALİYETİ 2 CEVAP ANAHTARI

1	C
2	B
3	YANLIŞ
4	YANLIŞ
5	YANLIŞ
6	YANLIŞ

MODÜL ÖLÇME SORULARI CEVAP ANAHTARI

1	B
2	A
3	D
4	D
5	DOĞRU
6	YANLIŞ
7	DOĞRU
8	DOĞRU
9	YANLIŞ

ÖNERİLEN KAYNAKLAR

- Sigortacılık ve Sigorta Poliçesi hazırlama Teknikleri ile ilgili kitap ve dokümanlar
- Halkla ilişkiler kitap ve dokümanları
- Pazarlama araştırması kitap ve dokümanları
- Satış yapma ve satışı planlama ile ilgili kitap ve dokümanlar

KAYNAKÇA

- HANIMELİ Çağın, **Ürün Sorumluluğu Sigortası**, Marmara Üniversitesi, SBE, İstanbul, 1999.
- KARAATMACA Cüneyt, **Ürün Sorumluluk Sigortası**, Marmara Üniversitesi, BSE, İstanbul, 1998.
- TAYFUN Ahmet, **Sigortacılık**, Tutibay Yayınları, Ankara, 1997.
- ACINAN Hilmi, **Sigortaya Giriş**, Can Matbaa, İstanbul, 1998.
- URALCAN Gül Şebnem, **Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi**, Beta Yayınları, İstanbul 2004.
- NOMER Cahit, Hüseyin YUNAK, **Sigortanın Genel Prensipleri**, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2000.

- www.tsrsb.org.tr
- www.sigortam.net
- www.sigortacılık.gov.tr
- www.anadolusigorta.com.tr
- www.sigortacı.com.tr